

Violence by School Staff in Interactions with Students: Causes, Consequences, and Solutions

Mazhar Babaee *

Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

Sariyeh Najari

Bachelor of Science in Torbati, Farhangian University, Tehran, Iran

Jabar Saleh

Department of Psychology and Counseling Education, Farhangian University, Tehran, Iran

Extended Abstract:

1. Introduction

Violence in educational settings is one of the complex and multidimensional issues of contemporary educational systems, which can seriously threaten students' psychological, emotional, and academic well-being. As a social and educational institution, schools play a fundamental role in socialization and the formation of children's personalities. However, in some cases, unequal power relations, authoritarian attitudes, and traditional notions of discipline create conditions that facilitate various forms of violence by school staff against students. School violence is not limited to physical punishment; it also encompasses more covert forms such as verbal, psychological, emotional, and symbolic violence, which are often normalized and receive little attention. Therefore, a scientific examination of the nature, causes, consequences, and strategies for reducing school staff violence is an indispensable necessity for promoting students' well-being and educational quality.

Research Questions

1. How is school staff violence against students explained from the perspective of elementary school teachers in Sanandaj?
2. What are the factors contributing to the staff's violent behavior in their interactions with students?

* Corresponding Author: m.babaie@cfu.ac.ir

How to Cite: Babaee, M., Najari, S., Saleh, J. (2027). Violence by School Staff in Interactions with Students: Causes, Consequences, and Solutions, *Journal of Counseling and Psychotherapy Culture*, 18(70), 103-132. DOI: 22054/qccpc.2026.90969.3592

3. What are the consequences of school staff violence for students and the educational environment?
4. From the teachers' perspective, what strategies can be proposed to reduce school staff violence against students?

2. Literature Review

A review of domestic and international studies indicates that school violence is a multifactorial phenomenon rooted in individual, familial, organizational, and cultural factors. Research conducted in Iran and other countries shows that psychological and verbal violence are more prevalent than physical violence and have more lasting effects on students' mental health and academic performance. Furthermore, some studies have emphasized the role of teachers' authoritarian attitudes, occupational stress, lack of communication skills, and weak institutional support in the reproduction of violence. Nonetheless, a significant portion of the existing research has either focused on student-to-student violence or relied on quantitative methods, while the qualitative exploration of teachers' experiences and perceptions of school staff violence has received less attention, an important gap that the present study sought to address.

3. Methodology

This study aimed to explore and describe the causes, consequences, and possible solutions to violence perpetrated by school staff against elementary school students in Sanandaj. Adopting a critical paradigm and a qualitative approach, the research employed a conceptual analysis and situational assessment strategy. Data were collected through semi-structured interviews with 36 elementary school teachers selected via purposive criterion-based sampling until theoretical saturation was achieved. Participants were chosen based on their teaching experience, familiarity with incidents of violence against students, and willingness to participate in the study. Interview data were audio-recorded, transcribed verbatim, and analyzed using a combined deductive–inductive approach. The analysis involved open, axial, and selective coding, through which themes, categories, and core concepts were identified and organized around three main dimensions: causes, consequences, and solutions. To enhance trustworthiness, member checking, repeated data review, peer review by educational experts, and strategies ensuring credibility, dependability, confirmability, and transferability were applied. Ethical principles, including informed consent, confidentiality, voluntary participation, the right to withdraw, and respect for participants' autonomy, were strictly observed throughout the research process.

4. Results

The findings of the study were organized into four main categories. First, regarding the nature of violence, it was found that school staff violence was a multidimensional phenomenon, including verbal, psychological, emotional, symbolic, and physical forms, which were reproduced within the context of power relations and the institutional norms of the school. Second, the causes of violence included teachers' psychological pressure and occupational burnout, weak communication and emotional management skills, lived experiences of violence, family-related factors, generational gaps, authoritarian attitudes, enforcement of rule compliance, control over students' behavior, exertion of power, and the justification of violence as a means to teach discipline and responsibility. Third, the consequences of violence included increased anxiety and stress, reduced sense of safety and trust, decreased motivation and academic performance, emergence of aggressive behaviors, psychological and emotional harm, social exclusion, and school avoidance. Fourth, the proposed strategies included training in anger and classroom management skills, improving teacher–student relationships, strengthening home–school interaction, utilizing educational counselors, applying innovative teaching methods, and creating a supportive educational environment.

5. Discussion

The findings of the study indicated that school staff violence against students was a multidimensional phenomenon that went beyond corporal punishment and also included verbal, psychological, emotional, and symbolic forms. This violence often occurred within the context of unequal power relations, institutional norms, and traditional perceptions of discipline, and even when enacted with the intention of correction or care, it had a harmful nature. Therefore, school violence should be examined as a structural and institutional phenomenon rather than merely an individual behavior. Analysis of the causes of violence revealed that multiple factors contributed to its emergence. Teachers' psychological pressure and occupational burnout, weak communication and emotional management skills, generational gaps, and authoritarian attitudes in classroom management were identified as key factors. These conditions led to the perception of violence as a legitimate tool for maintaining order and authority, although its long-term consequences included reduced trust, psychological security, and educational quality. The consequences of school violence were also multi-level and widespread. At the educational level, violence resulted in decreased feelings of safety and trust, increased anxiety and stress, reduced motivation and academic performance, and weakened educational relationships. At the individual and professional level, teachers also experienced occupational burnout, professional

dissatisfaction, and increased tension. This situation contributed to the reproduction of the cycle of violence within the educational environment and negatively impacted the quality of the entire educational system.

6. Conclusion

School staff violence against students is a multidimensional and institutional phenomenon that goes beyond corporal punishment and also includes verbal, psychological, emotional, and symbolic forms. The causes of this violence are a combination of individual, psychological, familial, cultural, and organizational factors, with elements such as psychological pressure, occupational burnout, weak communication skills, generational gaps, and authoritarian attitudes in classroom management playing a significant role. The consequences of school violence include reduced psychological safety and trust among students, increased anxiety, decreased motivation and academic performance, weakened educational relationships, and teacher occupational burnout. To reduce violence and enhance educational quality, a multi-level and preventive approach is required, focusing on training in anger and classroom management skills, improving teacher–student relationships, employing innovative teaching methods, and reforming school policies and supportive structures.

Acknowledgments

The authors sincerely thank and appreciate all those who collaborated in this research.

Keywords: Consequences of Violence, School Staff Violence, Strategies for Reducing Violence, Causes of the Use of Violence.

خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموزان: علل، پیامدها و راهکارها

مظهر بابایی *

گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی: ۸۸۹-۱۴۶۶۵، تهران: ایران

سارینه نجاری

کارشناسی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی: ۸۸۹-۱۴۶۶۵، تهران: ایران

جبار صالح

گروه آموزش روان‌شناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی: ۸۸۹-۱۴۶۶۵، تهران: ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر تحلیل و تبیین علل، پیامدها و راهکارهای مرتبط با خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر سمنان بود. این مطالعه با پارادایم انتقادی، رویکرد کیفی و با بهره‌گیری از استراتژی تحلیل مفهومی و پژوهش ارزشیابی از نوع سنجش موقعیتی انجام شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و نمونه‌گیری در دسترس از میان معلمان استان کردستان گردآوری شد. یافته‌ها در چهار گام حاصل شد: در گام نخست چستی و تبیین خشونت، خشونت به‌عنوان مجموعه‌ای از کنش‌های کلامی، روانی و جسمانی آشکار و پنهان تعریف شد که در بستر روابط قدرت و هنجارهای نهادی مدرسه و باهدف کنترل و وادارسازی دانش‌آموزان بازتولید می‌شود. در گام دوم علل خشونت ده مؤلفه شامل فشارهای روانی معلمان، ضعف مهارت‌های ارتباطی، عوامل خانوادگی و اجتماعی، شکاف نسلی، اجبار به اطاعت از قوانین، کنترل رفتار، اعمال قدرت، وادارسازی به درس‌خواندن و تنبیه برای آموزش نظم و مسئولیت‌پذیری شناسایی شد. در گام سوم پیامدها هفت مؤلفه از جمله افزایش اضطراب و استرس، کاهش انگیزه و تمرکز، افت تحصیلی، ترس و بی‌اعتمادی نسبت به مدرسه، بروز رفتارهای پرخاشگرانه و آسیب‌های جسمی و روانی استخراج شد. در گام چهارم راهکارها آموزش مهارت‌های کنترل خشم و مدیریت کلاس، ایجاد محیط آموزشی حمایتی، تقویت تعامل خانه و مدرسه و بهره‌گیری از مشاوران آموزشی پیشنهاد شد.

کلیدواژه‌ها: خشونت کادر مدرسه، پیامد خشونت، علل کاربست خشونت، راهکارهای کاهش خشونت.

مقدمه

عواطف یکی از مؤلفه‌های بنیادین تجربه انسانی هستند که نقش تعیین‌کننده‌ای در سلامت روان، رفتار فردی و تعاملات اجتماعی ایفا می‌کنند. در رویکردهای کلاسیک روان‌شناسی، عواطف پایه‌ای همچون خشم، ترس، شادی و غم پدیده‌هایی جهانی، زیستی و فطری تلقی می‌شدند پژوهش‌هایی در این زمینه صورت گرفته است که به بررسی مطالعات داخلی و خارجی درباره خشونت کادر مدرسه می‌پردازد و با تبیین وضعیت موجود، خلأهای پژوهشی را مشخص می‌کند.

اکمن^۱ (۱۹۹۲) با این حال، نظریه‌های معاصر در حوزه عصب‌روان‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی، به‌ویژه دیدگاه ساخت‌گرایانه بارت، بر این نکته تأکید دارند که عواطف نه واکنش‌هایی صرفاً ذاتی، بلکه سازه‌هایی شناختی - اجتماعی هستند که در تعامل میان مغز، تجارب زیسته، زمینه‌های فرهنگی و شرایط اجتماعی شکل می‌گیرند. بارت^۲ (۲۰۱۷) بر این اساس، خشم به‌عنوان یکی از عواطف بنیادین، واکنشی ثابت و تغییرناپذیر نیست، بلکه نتیجه تفسیر فرد از موقعیت‌ها و معناهایی است که در بافت اجتماعی به آن‌ها نسبت داده می‌شود.

در صورت فقدان مهارت‌های تنظیم هیجان، خشم می‌تواند به خشونت منجر شود؛ رفتاری پرخاشگرانه و مخرب که آن متعددی از جمله فیزیکی، کلامی، روانی، جنسی، اقتصادی، ساختاری و فرهنگی را در برمی‌گیرد. خشونت پدیده‌ای چندعاملی است که ریشه‌های آن در عوامل زیستی، روان‌شناختی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نهفته است. در این زمینه، نظریه یادگیری اجتماعی بندورا نشان می‌دهد که افراد، به‌ویژه کودکان، رفتارهای خشونت‌آمیز را از طریق مشاهده و تقلید از الگوهای رفتاری موجود در محیط اجتماعی خود می‌آموزند آلبرت بندورا^۳ (۱۹۷۷). همچنین، پژوهش‌های گاربارینو حاکی از آن است که زندگی در محیط‌های آکنده از خشونت، احتمال بروز رفتارهای پرخاشگرانه و ناسازگارانه را در کودکان افزایش می‌دهد جیمز گاربارینو^۴ (۱۹۹۹) افزون بر آن یاری قلی، حرفتی سبحانی، قصاب‌زاده و رحیمی (۱۳۹۷) در پژوهشی نشان‌دادن که عوامل مولد خشونت در مدارس را می‌توان در سه مضمون کلی عوامل فردی، مدرسه‌ای و جامعه‌شناختی تقسیم‌بندی کرد. از این رو برای شناخت سرچشمه‌های خشونت در مدارس، گذشته از ویژگی‌های ژنتیکی، جنسیتی، موقعیتی و بلوغ افراد، بایستی ویژگی‌های فیزیکی مدرسه، مشخصه‌های سازمانی و مدیریتی، عوامل فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و مهم‌تر از همه جایگاه رسانه‌ها را نیز بایستی مورد ملاحظه قرارداد.

1. Ekman..

2. Barrett.

3. Albert Bandura.

4. James Garbarino.

جهانبگلو (۱۳۸۵). خشونت را نه تنها عمل فیزیکی، بلکه پدیده‌ای فرهنگی و روانی می‌داند. او خشونت پرهیزی را سبک زندگی اخلاقی معرفی می‌کند که باید از طریق آموزش و تربیت در نهادهای اجتماعی مانند خانواده، مدرسه و رسانه‌ها نهادینه شود و شامل برخورد انسانی و محترمانه با دیگران است. از منظر جامعه‌شناختی، بوردیو با طرح مفهوم «خشونت نمادین» نشان می‌دهد که خشونت همواره به صورت آشکار و فیزیکی اعمال نمی‌شود، بلکه می‌تواند در قالب هنجارها، ساختارها و روابط قدرت در نهادهای اجتماعی، از جمله نظام آموزشی به صورت نامحسوس بازتولید شود. پیر بوردیو^۱ (۱۹۹۸) افزون بر آن واعظی (۱۳۹۶) در پژوهشی با روش پدیدارشناسی به بازنمایی تفسیری تجارب دانش‌آموزان ۱۰ الی ۱۵ ساله مدارس شهرستان بانه از خشونت نظام آموزشی پرداخته و تجربه دانش‌آموزان را در قالب طبقات سیستم آموزشی آسیب‌زا، مدرسه‌گریزی و راهبردهای مراقبتی تفسیر کرده است. نتایج پژوهش قادرزاده و قادری (۱۳۹۵) نشان می‌دهد که خشونت‌ورزی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر سقز را می‌توان با استفاده از مدل اکولوژیک و از زوایای مختلف فردی و محیطی تحلیل و تبیین کرد. بر مبنای یافته‌ها، خشونت‌ورزی با متغیرهای قربانی خشونت شدن، شاهد خشونت بودن، بی‌عدالتی در مدرسه، توانایی حل مسالمت‌آمیز جرم در حمله، نظارت والدین، پابندی به دستورات اخلاقی، تنبیه در مدرسه، کنترل اجتماعی ارتباط دارد. قادرزاده و رستمی‌زاده (۱۴۰۰) خشونت دانش‌آموزان عمدتاً معطوف به هم‌کلاسی‌ها، معلمان و مدرسه است و معمولاً غیرمستقیم، جمعی و کنترل‌ی‌بروز می‌کند. این رفتارها با طرد اجتماعی در مدرسه و خانه، زندگی در محلات حاشیه‌ای و فعالیت‌های فراغتی پرخطر تقویت شده و خشونت دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد. صادقی ده چشمه، تیموری‌نژاد و آزادیان، (۱۴۰۲) در پژوهشی نشان‌دادن که کاهش عدالت آموزشی منجر به افزایش خشونت در بین دانش‌آموزان می‌شود و با افزایش ابعاد عدالت آموزشی خشونت در هریک از ابعاد خشونت فیزیکی، کلامی - روانی و تاکتیک‌های تعارض کاهش می‌یابد.

مدارس به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای جامعه‌پذیری، از تأثیر خشونت موجود در جامعه مصون نیستند. رضاپور^۲ (۲۰۱۹) مطالعات با نمونه‌های بزرگ نشان می‌دهند محیط مدرسه نامناسب و ضعف در حمایت، ریسک قلدری را افزایش می‌دهد. خشونت کادر مدرسه پدیده‌ای چندعاملی است که عوامل فردی، سازمانی و فرهنگی در آن نقش دارند و آموزش تخصصی معلمان، بهبود سیاست‌ها و تقویت فرهنگ تعامل مثبت ضرورت دارد. اردستانی، صابر، دهقان، ایران‌پور و بنی‌اسدی^۳ (۲۰۲۲) نیز نشان داد که تجربه دانش‌آموزان از خشونت می‌تواند بسیار شدیدتر از ادراک معلمان باشد. پژوهشی در ترکیه گزارش کرد که حدود ۵۴٫۹٪ دانش‌آموزان حداقل

1..Pierre Bourdieu.

2.Rezapour,e,tal.

3 .Ardestan e'tall.

یک‌بار در ماه مورد خشونت فیزیکی یا روانی قرار گرفته‌اند و ۲۵,۲٪ خشونت فیزیکی و ۵۳,۶٪ خشونت روانی را تجربه کرده‌اند.

حتی در جوامع پیشرفته، خشونت در مدارس سابقه طولانی دارد و هنوز ادامه دارد. در آلمان غربی تا ۱۹۷۹ معلمان مجاز به تنبیه بدنی بودند و در برخی ایالات آمریکا این اجازه هنوز وجود دارد. هایت مایر و هاگان^۱ (۲۰۰۵). در تانزانیا، بیش از ۵۰٪ زنان و مردان خشونت فیزیکی از سوی معلمان را گزارش کرده‌اند و در کنیا، بیش از ۴۰٪ نوجوانان ۱۳ تا ۱۷ سال طی ۱۲ ماه قبل از پژوهش توسط معلمان ضرب و شتم شده‌اند، درحالی‌که خشونت والدین ۱۳ تا ۱۵٪ بوده است دوریس^۲ (۲۰۱۵). طبق گزارش یونسکو^۳ (۲۰۱۹) درباره خشونت در محیط‌های آموزشی، تنبیه بدنی و رفتارهای تحقیرآمیز از سوی معلمان همچنان در برخی مدارس دنیا به‌عنوان ابزار کنترلی استفاده می‌شود. درحالی‌که تحقیقات نشان داده‌اند این روش‌ها نه تنها موجب بهبود رفتار دانش‌آموزان نمی‌شود، بلکه منجر به افزایش نافرمانی، پرخاشگری و مشکلات روانی در آنان می‌گردد. افزون بر آن، میو و پارکر^۴ (۲۰۰۴) بر روی استراتژی‌های تدریس / آموزش معلمان در واحدهای ارجاع دانش‌آموزان (واحدهای ویژه کار بر روی افرادی که به دلیل رفتارهای چالش‌برانگیز از مدارس خود اخراج یا به مدارس دیگری انتقال یافته بودند و به دنبال مهیا کردن بازگشت مجدد دانش - آموزان به جریان اصلی مدارس هستند) نشان داد که در مدارس اصلی، نظم‌بخشی، مدیریت و کنترل کلاس، بخش عظیمی از وقت و انرژی معلمان را می‌گیرد. چنین دانش‌آموزانی به‌طور مداوم اجماع کاری یا قوانین غیررسمی و رسمی را زیر پا می‌گذارند و این مسئله به زنجیره‌ای از حوادث منجر می‌شود که ارائه برنامه درسی را تقریباً غیرممکن می‌سازد. مون و لویده^۵ (۲۰۰۵) در مطالعه طرد از منظر دانش‌آموزانی که به‌طور موقتی یا دائم از مدارس اخراج شده‌اند، نتیجه گرفته‌اند که طرد غالباً نتیجه برهم‌کنش رفتارهای منحل دانش‌آموزان و کنش‌های غیر همدلانه معلمان به‌مثابه محرک یا تشدیدکننده رفتارهای منحل و قوانین مدرسه است. همچنین، آزمون‌های استاندارد سنجش موفقیت دانش‌آموزان تأثیر منفی بر توانایی مدارس برای مقابله با طرد دارند. ریزر (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان مدارس به‌مثابه کارگزاران ادغام و طرد اجتماعی، ضمن اذعان به نقش ادغامی مدارس، نشان داده‌اند که مدارس ممکن است عوامل طرد دانش‌آموزان نیز باشند. محققان چرخه خودتقویت‌کننده طرد که هم دانش‌آموزان و هم کارکنان مدارس را دربر گرفته و همچنین چارچوب‌هایی از تفکر و عمل که این چرخه طرد را حفظ می‌کنند، شناسایی

1. Heitmeyer & Hagan.

3. Doris.

4. Unesco.

5. Meo & Parker.

4. Meo, A. & Parker, A.

5. unn & Lloyd.

کرده‌اند. پژوهش‌های دیگر نیز نشان می‌دهند که اشکال مختلف خشونت اجتماعی می‌توانند به محیط مدرسه نفوذ کرده و آن را به فضایی ناامن برای کودکان تبدیل کنند. سیمونس و ویلسون^۱ (۲۰۱۸) نشان دادند که تنبیه کلامی و تحقیر در محیط کلاس منجر به افزایش اضطراب تحصیلی و کاهش انگیزه یادگیری می‌شود. آنان تأکید کردند که روابط مبتنی بر کنترل سخت‌گیرانه و تهدید، فضای امن یادگیری را به شدت تضعیف می‌کند. همچنین، گری، مارتین و آدامز^۲ (۲۰۲۰) در یک مطالعه مقطعی دریافتند که خشونت کارکنان مدرسه نه تنها موجب پیامدهای روان‌شناختی منفی برای دانش‌آموزان می‌شود، بلکه احتمال بروز رفتارهای پرخطرگانه را نیز افزایش می‌دهد؛ پدیده‌ای که معمولاً «چرخه بازتولید خشونت» نامیده می‌شود. همچنین گوردون^۳ (۲۰۰۳) در رویکرد «تربیت مبتنی بر همکاری» نشان داد که برخورد محترمانه با دانش‌آموزان نه تنها میزان همکاری آنان را افزایش می‌دهد، بلکه احتمال رفتارهای مشکل‌زا را کاهش می‌دهد. اولویوس^۴ (۲۰۱۳) نشان داد که حدود ۱۵٪ از دانش‌آموزان درگیر نوعی خشونت هستند و خشونت روانی و کلامی شیوع بیشتری نسبت به خشونت فیزیکی دارد و اثرات بلندمدتی بر سلامت روان دارد. اسپلج و هولت^۵ (۲۰۰۱) دریافتند که دانش‌آموزانی که قربانی خشونت کلامی و روانی می‌شوند، بیشتر در معرض افسردگی، اضطراب و افت عملکرد تحصیلی قرار دارند. بران و لی^۶ (۲۰۰۷) نیز گزارش کردند که مرز میان خشونت روانی در مدرسه و خشونت سایبری به تدریج محو شده است و بسیاری از دانش‌آموزان حتی خارج از مدرسه نیز در معرض خشونت کلامی و تهدیدهای روانی قرار دارند. وانگ^۷ (۲۰۱۴) نشان داد که بیش از ۳۰٪ دانش‌آموزان دبیرستانی در ایالات متحده در معرض خشونت کلامی همسالان قرار دارند و آموزش مهارت‌های ارتباطی، همدلی و ارتقای سواد هیجانی می‌تواند در پیشگیری مؤثر باشد.

مئوای و پارکر، (۲۰۰۴) خشونت در مدرسه صرفاً به رفتارهای پرخطرگانه میان دانش‌آموزان محدود نمی‌شود، بلکه شامل اشکال مختلف خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان نیز هست؛ از جمله تحقیر، تنبیه بدنی، تبعیض، بی‌توجهی و اعمال قدرت نامتقارن. چنین رفتارهایی می‌توانند پیامدهای منفی متعددی از جمله افزایش اضطراب و استرس، کاهش انگیزه و تمرکز یادگیری، افت تحصیلی، بی‌اعتمادی نسبت به مدرسه و بروز رفتارهای پرخطرگانه در دانش‌آموزان به همراه داشته باشند.

1. semons& Wilson.

2. Gray.

3. Gordon..

4. Olweus.

5. Espelage& Holt.

6. Beran, & Li.

7. Wang, e. tal.

مدرسه به‌طور ایده‌آل باید محیطی امن، حمایت‌گر و تسهیل‌کننده رشد همه‌جانبه کودکان باشد؛ با این حال، خشونت اعمال‌شده از سوی معلمان یا مدیران می‌تواند سلامت روانی، کرامت انسانی و فرایند یادگیری دانش‌آموزان را به‌طور جدی تهدید کند و اعتماد آنان به نهاد آموزش و روابط اجتماعی آینده‌شان را تضعیف نماید. افزون بر این، خشونت کادر مدرسه می‌تواند به بازتولید چرخه خشونت در جامعه دامن بزند و پیامدهای بلندمدتی برای نظام آموزشی به همراه داشته باشد. از این‌رو، بررسی علمی چستی، علل، پیامدها و راهکارهای مقابله با خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، ضرورتی انکارناپذیر در راستای ارتقای عدالت آموزشی، سلامت روانی و کیفیت نظام تعلیم و تربیت است. علاوه بر این، یافته‌های پژوهش‌های اخیر نیز بر پیشگیری از خشونت، مهارت کنترل خشم و بهبود سازگاری دانش‌آموزان تأکید دارند. بشیرپور و سلیمی (۱۳۹۱) نشان دادند که یکی از مهارت‌هایی که می‌تواند در تأمین سلامت روان دانش‌آموزان نقشی اساسی داشته باشد، مهارت کنترل خشم است. همچنین ملکی (۱۴۰۱) در یک مطالعه مرور نظام‌مند گزارش کرد که مشاوران مدارس نقش مهمی در شناسایی زود هنگام مشکلات رفتاری و هیجانی از قبیل پرخاشگری و خشونت و... در دانش‌آموزان و اجرای مداخلات حمایتی و پیشگیرانه دارند.

در همین راستا، محمدجانی و احمدی‌قرچه (۱۴۰۲) نشان دادند که راهبردهای خودنظم‌بخشی و جهت‌گیری هدفی با سازگاری فردی - هیجانی دانش‌آموزان رابطه مثبت دارند و تقویت این مهارت‌ها می‌تواند در مدیریت هیجان‌های منفی مؤثر باشد. همچنین رضایی، یوسفی و خواجه‌پور (۱۴۰۳) گزارش کردند که مهارت حل مسئله و راهبردهای خودتنظیمی با افزایش خودکارآمدی، کاهش اضطراب و ارتقای سازگاری تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان همراه است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که آموزش مهارت‌های شناختی و هیجانی می‌تواند در کاهش رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز نقش محافظتی داشته باشد.

در سطح بین‌المللی آجیبا، تیوالولووا، کرشاو، کیاری، کارنتون، هرد - گاریس، بیچ، لورن و آلن (۲۰۲۵)^۱ نشان دادند که تجربه قلدری در میان نوجوانان با افزایش افسردگی و اضطراب همراه است، در حالی که احساس تعلق به مدرسه و مشارکت در فعالیت‌های فوق‌برنامه نقش محافظتی معناداری در کاهش پیامدهای روان‌شناختی ناشی از خشونت و آزار مدرسه‌ای دارند. افزون بر آن لی، چن و وانگ (۲۰۲۶)^۲ نشان دادند که مهارت‌های اجتماعی و هیجانی دانش‌آموزان از طریق بهبود روابط با معلمان و افزایش احساس تعلق به مدرسه، نقش مهمی در کاهش رفتارهای قلدری و خشونت‌آمیز ایفا می‌کنند و محیط حمایتی مدرسه می‌تواند به‌عنوان یک عامل

1. Jiboua.

2. Lee, Chen and Wang.

محافظتی در برابر خشونت عمل کند.

براین اساس، پژوهش حاضر با تمرکز بر دیدگاه‌ها و تجربه‌های معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، به تبیین خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، شناسایی علل و پیامدهای آن و ارائه راهکارهایی برای کاهش خشونت و بهبود روابط معلم - دانش‌آموز می‌پردازد. بر چنین زمینه‌هایی، پژوهش حاضر در پی طرح و پاسخگویی به سؤالات ذیل می‌رود:

۱. از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان را چگونه می‌توان تبیین نمود؟

۲. از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، علل خشونت‌ورزی کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، شامل چه مواردی است؟

۳. خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، چه پیامدهایی خواهد داشت؟

۴. از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، چه راهکارهایی برای کاهش خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان وجود دارد؟

روش‌شناسی

هدف پژوهش حاضر تحلیل و تشریح علل، پیامدها و راهکارهای مرتبط با خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر سنندج بود. این مطالعه با پارادایم انتقادی، رویکرد کیفی و استراتژی تحلیل مفهومی و پژوهش ارزشیابی از نوع سنجش موقعیتی و با کمک مصاحبه‌نامه نیمه‌ساختاریافته، با نمونه‌گیری در دسترس انجام شد. میدان پژوهش را معلمان مقطع ابتدایی شهر سنندج تشکیل دادند. مشارکت‌کنندگان شامل ۳۶ نفر از معلمان بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند و معیار محور بر اساس اشباع نسبی نظری انتخاب شدند. بدین معنا که فرایند مصاحبه تا زمانی ادامه یافت که داده‌های جدیدی درباره علل، پیامدها یا راهکارهای خشونت معلمان علیه دانش‌آموزان نسبت به مصاحبه‌های پیشین حاصل نشد.

انتخاب معلمان به دلیل ارتباط مستقیم آنان با دانش‌آموزان و مشاهده عینی پدیده خشونت، شناخت کافی از زمینه‌ها و پیامدهای آن صورت گرفت. معیارهای ورود به پژوهش شامل داشتن حداقل ۳ تا ۵ سال سابقه تدریس در یک مدرسه، آشنایی با فرایند خشونت علیه دانش‌آموزان، شناخت معلمان و دانش‌آموزانی که مورد خشونت قرار گرفته‌اند و تمایل و فرصت کافی برای مشارکت داوطلبانه در مصاحبه بود. معیارهای خروج نیز شامل سابقه تدریس کمتر از حد تعیین شده، فقدان آگاهی از پدیده خشونت معلمان علیه دانش‌آموزان، نداشتن زمان کافی یا

عدم تمایل آگاهانه به مشارکت در مصاحبه بود.

داده‌ها پس از ضبط صوتی، به‌طور کامل پیاده‌سازی و سپس با استفاده از رویکرد قیاسی - استقرایی تحلیل شدند. بدین صورت که پس از گردآوری اولیه داده‌ها و اطمینان از صحت پیاده‌سازی، تحلیل قیاسی با حرکت از کل به جزء آغاز شد و داده‌ها در قالب دسته‌بندی‌های اولیه سازمان‌دهی شدند. سپس با حرکت استقرایی، از اجزای جزئی به مفاهیم کلی‌تر پرداخته شد. در این فرایند، ابتدا تم‌ها استخراج گردید، سپس با حذف کدهای تکراری و نامرتب، مقولات و درنهایت مفاهیم اصلی شکل گرفتند.

پژوهش در سه گام اصلی انجام شد. در گام نخست، مبانی نظری، پیشینه پژوهش و خلأهای تحقیقاتی بررسی و هدف پژوهش تعیین شد. در گام دوم، داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساخت یافته گردآوری گردید. در گام سوم، داده‌ها با خوانش دقیق و مکرر تحلیل شدند. این مرحله شامل کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی بود و یافته‌ها در سه محور علل، پیامدها و راهکارهای خشونت معلمان علیه دانش‌آموزان سامان‌دهی شدند. در ادامه، تحلیل تفصیلی دیدگاه‌های معلمان در هر یک از این محورها صورت گرفت و درنهایت، تحلیل نهایی یافته‌ها ارائه شد.

برای افزایش اعتمادپذیری و اتکاپذیری یافته‌ها، راهبردهای مختلفی به کار گرفته شد. ازجمله، بازنگری داده‌ها پس از یک دوره تعلیق زمانی برای کاهش سوگیری ذهنی پژوهشگران، ارائه یافته‌ها به مشارکت‌کنندگان و تأیید یا اصلاح آن‌ها از سوی ایشان و بررسی نتایج توسط دو نفر از اساتید حوزه تعلیم و تربیت و بازنگری نهایی بر اساس دیدگاه‌های آنان. همچنین، اطمینان‌پذیری از طریق بازبینی مکرر داده‌ها و تحلیل‌ها، باورپذیری از طریق همسازی داده‌ها و ارتباط مستمر با برخی مشارکت‌کنندگان، تأییدپذیری از طریق اطمینان از اتکای یافته‌ها به داده‌های خام و انتقال‌پذیری از طریق تبیین کاربردپذیری نتایج در بخش نتیجه‌گیری مدنظر قرار گرفت.

در این پژوهش، کلیه موازین اخلاقی شامل جلب رضایت آگاهانه مشارکت‌کنندگان، حفظ محرمانگی و امانت‌داری داده‌ها، حق انصراف در هر مرحله، احترام به زمان مشارکت‌کنندگان و پرهیز از هرگونه فشار یا اجبار رعایت شد. بر چنین زمینه‌هایی، پژوهش حاضر در پی طرح و پاسخگویی به سؤالات ذیل می‌رود

۱. از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان را چگونه می‌توان تبیین نمود؟

۲. از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، علل خشونت‌ورزی کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، شامل چه مواردی است؟

۳. خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، چه پیامدهایی خواهد داشت؟

خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموزان: علل، پیامدها و راهکارها؛ بابایی و همکاران | ۱۱۵

۴. از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، چه راهکارهایی برای کاهش خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان وجود دارد؟

یافته‌ها

جدول ۱. یافته‌ها

تم	یافته‌ها
چستی و تبیین خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان	خشونت به‌عنوان رفتار، گفتار یا عمل آسیب‌زا
	خشونت در فضای مدرسه
	خشونت به‌عنوان واکنش به شرایط غیرقابل تحمل
	خشونت به‌مثابه ابزار قدرت و سلطه
	انواع خشونت به‌طور عام
	خشونت دلسوزانه
	خشونت‌های پنهان
	خشونت ساکت
	خشونت عادی
	خشونت خودمحور
	خشونت بین‌فردی
	خشونت اجتماعی
	خشونت فیزیکی
	خشونت کلامی
	خشونت روانی و عاطفی
	خشونت جنسی
	خشونت اقتصادی
	خشونت سایبری
انواع خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموز	خشونت‌های پنهان در مدارس
	خشونت یادگیری،
	خشونت پنهان گروهی رفتاری جمعی
	خشونت زمانی
	خشونت کلامی
	خشونت فیزیکی در مدارس
	خشونت روانی و عاطفی
	نقش تجربیات، فشارهای روانی و کمبود مهارت‌ها در خشونت

تم	یافته‌ها
	نقش عوامل روانی، خانوادگی و شکاف نسلی.
	شکاف نسلی
	برقراری نظم و مجبور کردن دانش‌آموزان به اطاعت از قوانین
	مجبور کردن دانش‌آموزان به اطاعت از قوانین
	کنترل رفتارهای دانش‌آموزان و جلوگیری از بی‌نظمی
	اعمال قدرت و حفظ اقتدار در محیط آموزشی
	ایجاد ترس برای کنترل دانش‌آموز خاطی
	خشونت به منظور ایجاد نظم و عبرت
	خشونت برای آموزش وقت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری
پیامد خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموزان	کاهش اعتماد و امنیت در محیط آموزشی
	افزایش اضطراب، استرس و کاهش تمرکز
	ایجاد حس نفرت، ترس و بی‌اعتمادی نسبت به معلم و مدرسه
	ترویج خشونت و تقویت رفتارهای پرخاشگرانه در دانش‌آموزان
	پیامدهای چندوجهی خشونت در مدرسه بر دانش‌آموز و معلم
	پیامدهای مخرب طرد و آسیب روانی دانش‌آموز در محیط مدرسه
راهکارهای کاهش انواع خشونت معلمان در تعامل با دانش‌آموزان	راهکارهای کاهش برای خشونت معلمان
	راهکارهای بهبود ارتباط و کاهش تنش میان معلم و دانش‌آموز
	آگاهی کامل بر روش‌های تدریس‌های کاربردی
	راهبردهای عملی برای کاهش خشونت در مدارس
	توانمندسازی و آموزش معلمان

یافته‌های جدول نشان می‌دهد خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان پدیده‌ای چندبعدی است که در قالب رفتارها و تعاملات مختلف بروز می‌یابد و گاه باهدف حفظ نظم، کنترل رفتار یا اعمال اقتدار در محیط آموزشی صورت می‌گیرد. نتایج حاکی از آن است که این خشونت‌ها می‌توانند پیامدهای نامطلوبی همچون کاهش احساس امنیت، افزایش اضطراب، افت اعتماد و شکل‌گیری نگرش‌های منفی نسبت به مدرسه و معلمان در پی داشته باشند. در این میان، ارتقای مهارت‌های ارتباطی و حرفه‌ای معلمان، بهبود شیوه‌های تدریس و تقویت آگاهی نسبت به آثار خشونت از مهم‌ترین راهکارهای کاهش این پدیده شناخته شده‌اند.

هدف این بخش، ارائه و تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های عمیق با مشارکت‌کنندگان پژوهش در زمینه خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان است. داده‌ها پس از کدگذاری و تحلیل کیفی، در قالب چهار مقوله اصلی شامل: چیستی و تبیین خشونت، علل خشونت، پیامدهای خشونت و راهکارهای کاهش خشونت کادر

مدرسه سازمان‌دهی شده‌اند. هر یک از این مقوله‌ها مشتمل بر زیرمقوله‌هایی است که در ادامه تشریح می‌شوند.

۱) چستی و تبیین خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان

۱-۱. خشونت به‌عنوان رفتار، گفتار یا عمل آسیب‌زا

یافته‌ها نشان می‌دهد مشارکت‌کنندگان خشونت را مفهومی چندبعدی می‌دانند که هرگونه رفتار، گفتار یا عملی را در برمی‌گیرد که موجب آسیب جسمی، روانی، عاطفی یا اجتماعی به دانش‌آموز شود. از دیدگاه آنان، خشونت الزاماً فیزیکی نیست و اشکال کلامی و روانی آن نیز می‌تواند آثار عمیق و ماندگاری بر دانش‌آموزان بر جای گذارد و هر رفتار یا عملی که باعث آسیب به دیگران شود خشونت است در این خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است که «خشونت به هرگونه رفتار، گفتار یا عملی گفته می‌شود که باعث آسیب فیزیکی، روحی، روانی یا عاطفی به فرد یا گروهی از افراد شود.» (موارد مشابه: ۷-۸-۱۶-۲۰-۲۲-۲۵-۲۶-۲۸-۲۹-۳۱-۳۴-۳۶).

۱-۲. خشونت در فضای مدرسه

در محیط مدرسه، خشونت شامل هر رفتار آزاردهنده است. مصاحبه‌شونده شماره ۶ معتقد است خشونت می‌تواند جسمی مانند تنبیه، یا عاطفی مانند نمره کم کردن، حرف ناخوشایند یا توهین باشد و هر کاری که برخلاف میل دانش‌آموز باعث آزار شود، خشونت محسوب می‌شود یافته‌ها نشان می‌دهد بسیاری از این اشکال خشونت، پنهان و عادی شده‌اند. (موارد مشابه: ۳۷).

۱-۳. خشونت به‌عنوان واکنش به شرایط غیرقابل تحمل

برخی مشارکت‌کنندگان خشونت را واکنشی به شرایط غیرقابل تحمل روانی و شغلی می‌دانند. در این نگاه، معلم یا کادر مدرسه در مواجهه با فشارها، ناتوانی در مدیریت هیجان و تعارض‌های محیطی، به رفتارهای خشونت‌آمیز متوسل می‌شود

مصاحبه‌شونده ۱۰ معتقد است خشونت واکنشی انسان معاصر به شرایط غیرقابل هضم است که نمی‌تواند آن را بپذیرد و ممکن است این واکنش به حق یا ناحق باشد.

۱-۴. خشونت به‌مثابه ابزار قدرت و سلطه

یافته‌ها نشان می‌دهد خشونت در مدرسه گاه به‌عنوان ابزاری برای اعمال قدرت، کنترل رفتار دانش‌آموز و حفظ اقتدار معلم یا مدیر استفاده می‌شود. این نوع خشونت با اجبار، تهدید و محدودسازی آزادی دانش‌آموز همراه

است و ریشه در نگرش‌های اقتدارگرایانه دارد، خشونت مجموعه‌ای از رفتارهاست که بازور، تهدید، فشار یا آسیب جسمی، روانی، کلامی یا نمادین دیگران را کنترل یا تحت فشار قرار می‌دهد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۹ معتقد است این رفتار بازتاب ناتوانی روانی در مدیریت احساسات و ناهنجاری‌های فرهنگی و ساختاری جامعه است. (موارد مشابه: ۲۲-۲۴-۳۰-۳۲-۳۵).

۱-۵) انواع خشونت به‌طور عام

۱-۵-۱. خشونت‌های پنهان

خشونت مفهومی فراتر از آسیب فیزیکی دارد و می‌تواند در هر زمان و مکان بروز کند. مصاحبه‌شونده شماره ۵ بیان می‌کند که خشونت فقط جسمی نیست و گاه یک کلمه، جمله یا بی‌اعتنایی اثرگذاری بیشتری از خشونت فیزیکی دارد و می‌تواند آسیب روانی عمیقی ایجاد کند.

۱-۵-۲. خشونت دلسوزانه

خشونت دلسوزی نوعی خشونت است که با نیت خیر و اصلاح‌گری انجام می‌شود. مصاحبه‌شونده شماره ۵ معتقد است این خشونت زمانی رخ می‌دهد که فرد، مانند والدین، از سر دلسوزی آزادی دیگری را محدود یا سرکوب می‌کند.

۱-۵-۳. خشونت ساکت

گاهی سکوت و بی‌توجهی می‌تواند به‌اندازه رفتارهای خشن آسیب‌زننده باشد. مصاحبه‌شونده شماره ۵ معتقد است این خشونت غیرمستقیم، با سکوت آگاهانه یا بی‌تفاوت در برابر ظلم یا بی‌عدالتی بروز می‌کند.

۱-۵-۴. خشونت عادی

گاهی خشونت چنان در رفتارها و روابط اجتماعی تکرار می‌شود که جامعه آن را عادی می‌پندارد. مصاحبه‌شونده شماره ۵ بیان می‌کند خشونت عادی موجب ازدست‌رفتن حساسیت نسبت به خشونت می‌شود و حتی در مواجهه با بحران‌ها، جامعه برای آن شوخی نیز می‌سازد.

۱-۵-۵. خشونت خودمحور

خشونت تنها آشکار نیست و گاه پنهان، روانی و عمیق اثر می‌گذارد. مصاحبه‌شونده شماره ۷ آن را شامل خشونت جسمی، جنسی، عاطفی، اقتصادی، روان‌شناختی و وابستگی می‌داند و نوعی خشونت خودمحور نیز وجود دارد

که شامل خودکشی و خودآزاری مانند خودزنی است.

۱-۵-۶. خشونت بین فردی

خشونت بین فردی هرگونه رفتار خشونت‌آمیز میان دو یا چند نفر است. مصاحبه‌شونده شماره ۷ آن را به خشونت خانوادگی و خشونت با شریک زندگی تقسیم می‌کند.

۱-۵-۷. خشونت اجتماعی

خشونت اجتماعی خارج از خانواده و روابط نزدیک رخ می‌دهد و شامل خشونت علیه کودکان، خانواده و سالمندان و خشونت میان غریبه‌ها، جوانان، تجاوز و خشونت در مدارس، محل کار، زندان‌ها و خانه سالمندان است. مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است خشونت به چند دسته کلی تقسیم می‌شود.

۱-۵-۸. خشونت فیزیکی

یکی از آشکارترین و مخرب‌ترین انواع خشونت است در این خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است که «خشونت فیزیکی، ضرب و شتم، تنبیه بدنی».

۱-۵-۹. خشونت کلامی

نوعی از خشونت روانی است که از طریق واژه‌ها، لحن یا تحقیر گفتاری اعمال می‌شود در این خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است که «خشونت کلامی، توهین، تحقیر، سرزنش شدید».

۱-۵-۱۰. خشونت روانی و عاطفی

رفتاری پنهان اما عمیقاً آسیب‌زا است که با کنترل، بی‌توجهی، تهدید یا تحقیر احساسی عزت نفس فرد را تضعیف می‌کند در این خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است که «خشونت روانی و عاطفی: بی‌توجهی، تحقیر، نادیده گرفتن احساسات دیگران».

۱-۵-۱۱. خشونت جنسی

رفتاری تحمیلی است که بالاچار. تهدید یا سوءاستفاده. آزادی و کرامت انسان را نقض می‌کند در این خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است که «خشونت جنسی: شامل هرگونه عمل جنسی بدون رضایت آزار و اذیت جنسی و سوءاستفاده جنسی».

۱-۵-۱۲. خشونت اقتصادی

نوعی کنترل و سلطه است در این خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است که «خشونت اقتصادی: کنترل مالی و منابع اقتصادی جلوگیری از دسترسی به منابع مالی یا استفاده از پول به عنوان ابزاری برای قدرت».

۱-۵-۱۳. خشونت سایبری

به آزار، تهدید یا تحقیر افراد از طریق فضای مجازی گفته می‌شود در این خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است که «خشونت سایبری: آزار و اذیت در فضای مجازی. پخش شایعات در اینترنت.» (موارد مشابه: ۹-۱۰ - ۱۱-۱۴-۱۶-۱۷-۱۹-۲۰-۲۱-۲۴-۲۶-۲۸-۲۹-۳۱-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷).

۲) انواع خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموز

۱-۲. خشونت‌های پنهان در مدارس

در مدارس بسیاری از خشونت‌ها پنهان و نامرئی است. مصاحبه‌شونده شماره ۵ معتقد است خشونت مقایسه‌ای مهم‌ترین نوع آن است، زمانی که معلمان، والدین یا نظام آموزشی دانش‌آموزان را مداوم با یکدیگر مقایسه کرده و ارزش آن‌ها را بر اساس عملکرد دیگران می‌سنجند.

۲-۲. خشونت یادگیری

خشونت یادگیری زمانی رخ می‌دهد که فرایند آموزش فشار بیش از حد، مقایسه مداوم و ترس از شکست ایجاد کند. مصاحبه‌شونده شماره ۵ معتقد است این نوع خشونت موجب آسیب روانی دانش‌آموزان شده و یادگیری را به منبعی از استرس و اضطراب تبدیل می‌کند.

۲-۳. خشونت پنهان گروهی رفتاری جمعی

خشونت پنهان گروهی نوعی خشونت نامرئی است که در آن دانش‌آموزان دیگران را به طور غیرمستقیم طرد یا کنار می‌گذارند بدون آسیب مستقیم. مصاحبه‌شونده شماره ۵ معتقد است این رفتار موجب انزوای عمیق و تضعیف سلامت روان فرد می‌شود.

۲-۴. خشونت زمانی

خشونت زمانی شامل فشار و محدودیت‌هایی است که با سوءاستفاده از زمان یا اجبار در انجام امور، آزادی

دانش‌آموز را محدود می‌کند. مصاحبه‌شونده شماره ۵ معتقد است برنامه‌ریزی آموزشی و تکالیف فشرده که فرصت استراحت و تفریح را نمی‌دهد، موجب فرسودگی ذهنی و عاطفی می‌شود. (موارد مشابه: ۱۹).

۲-۵. خشونت کلامی

خشونت کلامی یکی از رایج‌ترین اشکال خشونت مدرسه‌ای است که آثار روانی جدی و ماندگار دارد. مصادیق آن شامل توهین، تحقیر، تهدید، سرزنش، فریادزدن، برچسب‌گذاری و لحن تحقیرآمیز است که به سرعت اعتماد و امنیت روانی دانش‌آموز را از بین می‌برد.

۲-۶. خشونت فیزیکی در مدارس

خشونت فیزیکی شامل هرگونه آسیب عمدی در مدرسه است، از جمله ضرب و شتم بین دانش‌آموزان، درگیری گروهی، تنبیه بدنی توسط معلم یا کارکنان و استفاده از اشیاء برای تنبیه. هرچند بسیاری کشورها آن را ممنوع کرده‌اند، شواهد نشان می‌دهد همچنان در برخی مدارس مشاهده می‌شود.

۲-۷. خشونت روانی و عاطفی

خشونت پنهان و آسیب‌زا شامل بی‌توجهی به نیازهای آموزشی و عاطفی، تحقیر غیرکلامی، ایجاد استرس با تکالیف سنگین یا رقابت ناسالم و مجازات عاطفی است که معمولاً دیر شناخته می‌شود؛ اما اثرات عمیق و طولانی دارد.

خشونت اجتماعی «طردشدن برخی از دانش‌آموزان از گروه‌های دوستانه» (موارد مشابه: ۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۹-۲۰-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶).

۲-۸. نقش تجربیات، فشارهای روانی و کمبود مهارت‌ها در خشونت

خشونت رفتاری چندبعدی است که ریشه در عوامل فردی و اجتماعی دارد. مصاحبه‌شونده شماره ۲ عوامل گرایش به خشونت را شامل تجربیات آسیب‌زای کودکی، فشارهای روانی، ضعف مهارت‌های ارتباطی و تأثیر محیط اجتماعی و فرهنگی می‌داند که در آن خشونت عادی‌سازی می‌شود. نبود آموزش مناسب در کنترل خشم و مدیریت رفتار (موارد مشابه: ۴-۸-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۹-۲۱-۲۲-۲۴-۲۵-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۳-۳۶-۳۷).

۹-۲. نقش عوامل روانی، خانوادگی و شکاف نسلی

۹-۲-۱. عوامل روانی

عوامل روانی مانند استرس شغلی، اضطراب، افسردگی، فرسودگی، ضعف مهارت‌های ارتباطی و ناتوانی در کنترل خشم می‌توانند رفتار خشونت‌آمیز در مدرسه را افزایش دهند. تجربه‌های آسیب‌زا و کمبود توانایی در تنظیم هیجان نیز این تأثیر را تقویت می‌کنند. (موارد مشابه: ۸-۹-۱۲-۱۳-۱۴-۱۹-۲۱-۲۹-۳۰-۳۲-۳۵-۳۶-۳۷).

۹-۲-۲. عوامل خانوادگی

محیط خانواده نقش مهمی در شکل‌گیری رفتار و هیجان دارد. مشکلات اقتصادی، اختلافات زناشویی، فشار عاطفی و سبک تربیتی خشونت‌آمیز می‌تواند تحمل معلم را کاهش دهد و تنش‌های خانوادگی را به فضای مدرسه منتقل کند که احتمال بازتولید خشونت در تعامل با دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد. (موارد مشابه: ۸-۹-۱۲-۱۳-۱۴-۱۹-۲۱-۲۹-۳۰-۳۲-۳۵-۳۶-۳۷).

۹-۲-۳. شکاف نسلی

شکاف نسلی تنش میان معلمان و دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد. تفاوت ارزش‌ها، سبک ارتباط و شیوه یادگیری، سوءبرداشت و تعارض ایجاد می‌کند. ناتوانی در سازگاری با روش‌های نوین، مشکلات روانی و خانوادگی، تراکم کلاس و فضای آموزشی غیراستاندارد، این تنش و احتمال خشونت را تشدید می‌کند. (موارد مشابه: ۸-۹-۱۲-۱۳-۱۴-۱۹-۲۱-۲۹-۳۰-۳۲-۳۵-۳۶-۳۷).

۹-۲-۴. برقراری نظم و مجبور کردن دانش‌آموزان به اطاعت از قوانین

برقراری نظم و انضباط در کارگاهی معلمان برای برقراری نظم فوری در کلاس، به خشونت کلامی، بدنی یا عاطفی متوسل می‌شوند، به‌ویژه زمانی که مهارت‌های مدیریت کلاس و ارتباط مؤثر را ندارند.

۹-۲-۵. مجبور کردن دانش‌آموزان به اطاعت از قوانین

برخی معلمان بر این باورند که برای واداشتن دانش‌آموزان به رعایت قوانین مدرسه، باید از روش‌های تنبیهی شدید یا رفتارهای قهری استفاده گردد. این نگرش ناشی از برداشت‌های سنتی از «انضباط» و گاهی عدم آشنایی با روش‌های نوین تربیتی است.

۲-۹-۶. کنترل رفتارهای دانش‌آموزان و جلوگیری از بی‌نظمی:

در کلاس‌هایی که تعداد دانش‌آموزان زیاد است یا تنوع رفتاری و هیجانی در آن‌ها بالاست، معلم ممکن است برای جلوگیری از بی‌نظمی سریع یا کنترل رفتارهای چالش‌برانگیز، به رفتارهای سخت‌گیرانه و خشونت‌آمیز متوسل شود. درحالی‌که این نوع کنترل، معمولاً کوتاه‌مدت و غیراصولی است.

۲-۹-۷. اعمال قدرت و حفظ اقتدار در محیط آموزشی

برخی معلمان خشونت را ابزاری برای تثبیت قدرت و حفظ جایگاه خود می‌دانند، باوری سنتی که «ترس»، فرمان‌برداری می‌آورد». مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است خشونت برای نظم یا کنترل به کار می‌رود، اما پیامدهای منفی دارد و اعتماد و رابطه آموزشی را تخریب می‌کند. (موارد مشابه: ۴-۵-۶-۱۳-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۸-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۵-۳۶-۳۷).

۲-۹-۸. ایجاد ترس برای کنترل دانش‌آموز خاطی

علمان و کادر مدرسه گاهی برای کنترل دانش‌آموز خاطی، بی‌انضباط یا بی‌میل به درس، به خشونت متوسل می‌شوند. مصاحبه‌شونده شماره ۳ معتقد است هدف ایجاد ترس و جلب اطاعت دانش‌آموزان است. (موارد مشابه: ۵-۱۳-۱۵-۱۸-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۸-۳۰-۳۲-۳۳-۳۵-۳۶-۳۷).

۲-۹-۹. خشونت به منظور ایجاد نظم و عبرت

گاهی معلمان یا مدیران برای برقراری نظم یا عبرت دادن دانش‌آموزان از خشونت استفاده می‌کنند. مصاحبه‌شونده شماره ۸ معتقد است این خشونت برای نهاده‌کردن قوانین مدرسه، پایان صبر معلمان در مدیریت کلاس و ایجاد اخلاق و عبرت دادن به دیگر دانش‌آموزان اعمال می‌شود. (موارد مشابه: ۱۲-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۸-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۵-۳۶-۳۷).

۲-۹-۱۰. خشونت برای آموزش وقت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری

در فضای آموزشی، تربیت دانش‌آموزان هدف اصلی است. مصاحبه‌شونده شماره ۱۱ معتقد است خشونت معلمان برای ایجاد نظم و هدایت به رعایت قانون اعمال می‌شود و برخی اشکال آن، مانند تذکر و توبیخ، می‌تواند مسئولیت‌پذیری، وقت‌شناسی و رشد اخلاقی دانش‌آموزان را تقویت کند. (موارد مشابه: ۱۲-۳۵).

۳) پیامد خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموزان

مدرسه محیط شکل‌گیری شخصیت و تعاملات دانش‌آموزان است. مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقد است استفاده از خشونت در مدارس پیامدهای منفی بسیاری دارد و به‌جای امنیت و آرامش، اثرات منفی بر رفتار، روان و روابط دانش‌آموزان ایجاد می‌کند.

۳-۱. کاهش اعتماد و امنیت در محیط آموزشی

خشونت باعث می‌شود دانش‌آموز احساس امنیت روانی و عاطفی نداشته باشد. زمانی که دانش‌آموز از معلم یا فضای مدرسه می‌ترسد، رابطه آموزشی تضعیف شده و اعتماد متقابل از بین می‌رود.

۳-۲. افزایش اضطراب، استرس و کاهش تمرکز

ترس دائمی از تنبیه یا واکنش‌های خشن باعث افزایش تنش روانی می‌شود. این اضطراب تمرکز دانش‌آموز را مختل کرده، توان یادگیری را کاهش می‌دهد و عملکرد تحصیلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۳-۳. ایجاد حس نفرت، ترس و بی‌اعتمادی نسبت به معلم و مدرسه

خشونت رابطه میان دانش‌آموز و معلم را به‌جای رابطه‌ای بر پایه احترام و اعتماد، به رابطه‌ای سرشار از ترس و اجبار تبدیل می‌کند. این وضعیت موجب شکل‌گیری احساسات منفی عمیق مانند نفرت، بی‌اعتمادی و دوری از مدرسه می‌شود.

۳-۴. ترویج خشونت و تقویت رفتارهای پرخاشگرانه در دانش‌آموزان

دانش‌آموزانی که خشونت را تجربه می‌کنند یا شاهد آن هستند، این رفتار را طبیعی و قابل قبول می‌دانند. در نتیجه احتمال بازتولید خشونت در میان هم‌سالان افزایش یافته و رفتارهای پرخاشگرانه در محیط مدرسه گسترش می‌یابد. «کاهش انگیزه یادگیری و افت تحصیلی دانش‌آموزان.» (موارد مشابه: ۳-۴-۸-۹-۱۴-۱۶-۱۹-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴).

۳-۵. پیامدهای چندوجهی خشونت در مدرسه بر دانش‌آموز و معلم

خشونت در مدرسه پیامدهای گسترده‌ای دارد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۷ معتقد است این خشونت مشکلات جسمی، تحصیلی و روانی برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند و احساس حقارت، انزوا و طردشدگی به همراه دارد. همچنین معلمان با عذاب وجدان، پرخاشگری و بی‌انگیزگی شغلی مواجه می‌شوند. (۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵).

۳-۶. پیامدهای مخرب طرد و آسیب روانی دانش‌آموز در محیط مدرسه

تجربه طرد در مدرسه آسیب‌های غیرقابل جبران ایجاد می‌کند. مصاحبه‌شونده شماره ۱۷ معتقد است این طرد موجب مشکلات روانی، گرایش به رفتارهای غیراخلاقی و کاهش انگیزه و امید دانش‌آموز نسبت به مدرسه و آموزش می‌شود.

۴) راهکارهای کاهش انواع خشونت معلمان در تعامل با دانش‌آموزان

۴-۱. راهکارهای کاهش برای خشونت معلمان

برای کاهش خشونت معلمان، مصاحبه‌شونده شماره ۵ آموزش مدیریت خشم و ارتباط مؤثر، ایجاد محیط حمایتی و ارائه حمایت روانی، تقویت روابط محترمانه با دانش‌آموزان و استفاده از روش‌های نوین مدیریت کلاس مانند تشویق و تعیین انتظارات روشن را توصیه می‌کند. (موارد مشابه: ۱-۳-۴-۸-۱۰-۱۱-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۳-۲۶-۳۱-۳۳-۳۴-۳۶).

۴-۲. راهکارهای بهبود ارتباط و کاهش تنش میان معلم و دانش‌آموز

رابطه معلم و دانش‌آموز حیاتی است. مصاحبه‌شونده شماره ۶ تأکید می‌کند تحمل، درک تفاوت‌های نسلی، مدیریت کلاس، ارتباط با والدین و مشاور، استفاده از فناوری و رفتار محترمانه دانش‌آموزان ضروری است. (موارد مشابه: ۱-۸-۱۰-۱۱-۱۹-۲۰-۲۳-۲۹-۳۱).

۴-۳. آگاهی کامل بر روش‌های تدریس‌های کاربردی

گاهی کامل معلمان از روش‌های تدریس مؤثر و برخورداری از دانش علمی بالا می‌تواند به کاهش خشونت در مدرسه منجر شود. به گفته مصاحبه‌شونده شماره ۱۱، معلمانی که کلاس‌های مفید و شاد ایجاد می‌کنند، انگیزه و علاقه دانش‌آموزان را افزایش داده و زمینه بروز خشونت را از میان می‌برند. (موارد مشابه: ۱۱-۱۵-۱۷-۳۶).

۴-۵. راهبردهای عملی برای کاهش خشونت در مدارس

مدرسه باید محیطی امن و حمایتگر باشد. مصاحبه‌شونده شماره ۳۷ معتقد است کاهش خشونت با مشارکت معلمان، دانش‌آموزان، والدین و مدیران و اقداماتی مانند آموزش، قوانین ضد خشونت، تقویت اعتماد، مشاوره، مهارت‌های اجتماعی و جایگزینی تنبیه با تشویق ممکن است. (موارد مشابه: ۳-۴-۸-۱۰-۱۱-۱۴-۱۵-۱۷-۱۸-۲۰-۲۲-۲۳-۲۴-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶).

۴-۶. توانمندسازی و آموزش معلمان

یافته‌ها بر ضرورت آموزش مهارت‌های مدیریت خشم، تنظیم هیجان، ارتباط مؤثر و مدیریت کلاس تأکید دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

در پاسخ به سؤال اول پژوهش مبنی بر اینکه از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان را چگونه می‌توان تبیین نمود، نتایج نشان داد که خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان پدیده‌ای تک‌بعدی و محدود به تنبیه بدنی نیست، بلکه ماهیتی چندوجهی، آشکار و پنهان دارد که اشکال کلامی، روانی، عاطفی، نمادین و در مواردی فیزیکی را در بر می‌گیرد. از منظر معلمان استان کردستان، خشونت هرگونه رفتار، گفتار یا کنشی است که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم موجب آسیب به سلامت روانی، عاطفی، جسمی یا کرامت انسانی دانش‌آموز شود. این خشونت غالباً در بستر روابط قدرت نابرابر، هنجارهای نهادی مدرسه و برداشت‌های سنتی از نظم و انضباط بازتولید می‌شود و گاه با نیت اصلاح، تربیت یا دلسوزی اعمال می‌گردد، اما در عمل ماهیتی آسیب‌زا دارد؛ بنابراین، خشونت مدرسه‌ای نه صرفاً یک کنش فردی، بلکه پدیده‌ای ساختاری - فرهنگی است که در نظام آموزشی نهادینه شده است. خشونت مدرسه‌ای را صرفاً کنشی فردی نمی‌دانند، بلکه آن را بر ساخته‌ای نهادی، فرهنگی و مبتنی بر روابط قدرت نابرابر در نظام آموزشی معرفی می‌کنند. پژوهش‌های داخلی و خارجی نشان داده‌اند که بسیاری از اشکال خشونت در مدرسه، به دلیل عادی‌سازی فرهنگی و هنجارهای سازمانی، نامرئی و مشروع جلوه داده می‌شوند؛ به‌ویژه خشونت‌های روانی، کلامی و دلسوزانه خشونت مدرسه‌ای را صرفاً کنشی فردی نمی‌دانند، بلکه آن را بر ساخته‌ای نهادی، فرهنگی و مبتنی بر روابط قدرت نابرابر در نظام آموزشی معرفی می‌کنند. پژوهش‌های داخلی و خارجی نشان داده‌اند که بسیاری از اشکال خشونت در مدرسه، به دلیل عادی‌سازی فرهنگی و هنجارهای سازمانی، نامرئی و مشروع جلوه داده می‌شوند؛ به‌ویژه خشونت‌های روانی، کلامی و دلسوزانه.

همچنین یافته با نتایج پژوهش‌های اردستانی و همکاران ۲۰۲۲، رضاپور و همکاران ۲۰۱۹ و صدقی ده چشمه و همکاران ۱۴۰۲ همخوانی دارد. در تحلیل این یافته‌ها می‌توان گفت که خشونت کادر مدرسه پدیده‌ای چندبعدی و ساختاری است که تنها به تنبیه بدنی محدود نمی‌شود، بلکه اشکال کلامی، روانی و نمادین را نیز در بر می‌گیرد. این خشونت در بستر روابط نابرابر قدرت و برداشت‌های سنتی از نظم و تربیت شکل می‌گیرد و اغلب با نیت اصلاح یا دلسوزی توجیه می‌شود. یافته‌ها تأکید می‌کند که خشونت مدرسه‌ای نه رفتاری فردی، بلکه پدیده‌ای نهادی است و مقابله با آن مستلزم بازنگری در نگرش‌های تربیتی و ساختارهای آموزشی است.

در پاسخ به سؤال دوم دال با اینکه از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج، علل خشونت‌ورزی کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، شامل چه مواردی است، نتایج نشان داد که بر اساس تحلیل داده‌های کیفی، علل خشونت کادر مدرسه در شش مؤلفه اصلی قابل طبقه‌بندی است. نخست، تجربیات دوران کودکی، فشارهای روانی و کمبود مهارت‌های ارتباطی معلمان که اغلب ریشه در زیست در محیط‌هایی دارد که خشونت در آن عادی‌سازی شده است. دوم، عوامل روانی، خانوادگی و شکاف نسلی که موجب افزایش تنش، سوء تفاهم و تعارض در تعامل با دانش‌آموزان می‌شود. سوم، برقراری نظم، الزام به اطاعت از قوانین و حفظ اقتدار که در نگرش‌های سنتی تربیتی، خشونت را ابزاری مشروع برای مدیریت کلاس تلقی می‌کند. چهارم، استفاده از خشونت برای ایجاد ترس و کنترل دانش‌آموز خاطی که اگرچه ممکن است در کوتاه‌مدت کارکرد بازدارنده داشته باشد، اما در بلندمدت امنیت روانی و اعتماد را تضعیف می‌کند. پنجم، تنبیه برای عبرت و نظم‌دهی به‌ویژه در شرایط ناتوانی معلم در مدیریت کلاس. ششم، تنبیه به‌منظور آموزش وقت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری که در آن خشونت به‌عنوان روشی تربیتی برای آماده‌سازی دانش‌آموزان توجیه می‌شود. خشونت حاصل برهم‌کنش عوامل فردی، خانوادگی، فرهنگی و سازمانی است و نمی‌توان آن را صرفاً به ویژگی‌های شخصی معلمان فروکاست. نتایج پژوهش با یافته‌های پژوهش. یار قلی و همکاران، ۱۳۹۷، واعظی، ۱۳۹۶، لویس و ریزر و همکاران، ۲۰۱۳ همخوانی دارد. در تحلیل این یافته‌ها می‌توان گفت که خشونت کادر مدرسه پدیده‌ای چندبعدی و متأثر از عوامل فردی، روانی، اجتماعی و ساختاری است. بر اساس تحلیل داده‌های کیفی، علل بروز خشونت در شش محور اصلی شامل تجربه‌های زیسته و الگوهای تربیتی دوران کودکی، فشارهای روانی و خانوادگی، شکاف نسلی، نگرش‌های اقتدارگرایانه در مدیریت کلاس، استفاده ابزاری از تنبیه برای ایجاد نظم و کنترل و توجیه خشونت به‌عنوان شیوه‌ای برای آموزش مسئولیت‌پذیری شناسایی شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که در بسیاری از موارد، خشونت نه به‌عنوان رفتار انحرافی، بلکه به‌عنوان راهبردی مشروع برای حفظ نظم و اقتدار درک می‌شود. باین حال، شواهد حاکی از آن است که این رویکردها در بلندمدت موجب تضعیف امنیت روانی دانش‌آموزان، کاهش اعتماد متقابل و ناکارآمدی فرایند تربیتی می‌شود.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش مبنی بر اینکه خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان، چه پیامدهایی خواهد داشت، نتایج نشان داد که نتایج پژوهش حاکی از آن است که پیامدهای خشونت کادر مدرسه چندسطحی، گسترده و گاه جبران‌ناپذیر است. در سطح فضای آموزشی، خشونت موجب کاهش اعتماد و احساس امنیت، افزایش اضطراب و استرس، افت تمرکز و انگیزه یادگیری و تضعیف رابطه آموزشی می‌شود. در سطح فردی، دانش‌آموزان با پیامدهای روانی، عاطفی، اجتماعی و تحصیلی از جمله کاهش عزت‌نفس، افسردگی، انزوا، افت

تحصیلی و بروز رفتارهای پرخاشگرانه مواجه می‌شوند. در موارد شدیدتر، طرد و تحقیر می‌تواند به پیامدهای بلندمدتی مانند فرار از مدرسه و گرایش به رفتارهای پرخطر و غیراخلاقی منجر شود. افزون بر این، خشونت صرفاً دانش‌آموزان را متأثر نمی‌کند، بلکه معلمان و کادر آموزشی نیز با عذاب وجدان، فرسودگی شغلی، پرخاشگری و نارضایتی حرفه‌ای روبه‌رو می‌شوند. در سطح کلان، این فرایند به بازتولید چرخه خشونت در مدرسه و جامعه منجر شده و کیفیت نظام آموزشی را تضعیف. نتایج پژوهش با یافته‌های پژوهش قارزاده و قادری، ۱۳۹۵، قارزاده و رستمی‌زاده، ۱۴۰۰، سیمونس ویلسون، ۲۰۱۸، گری و همکاران ۲۰۲۰ و اولویوس، ۲۰۱۳ همخوانی دارد در تحلیل این یافته‌ها می‌توان گفت که خشونت کادر مدرسه پیامدهای چندسطحی و مخربی دارد که از تضعیف امنیت روانی و کیفیت یادگیری دانش‌آموزان تا فرسودگی شغلی و اختلال در کارکرد حرفه‌ای معلمان گسترش می‌یابد. این نتایج بیانگر آن است که خشونت مدرسه‌ای پدیده‌ای ساختاری و بازتولیدشونده است و بدون مداخلات نظام‌مند، به تداوم چرخه آسیب در نظام آموزشی منجر می‌شود.

و سرانجام، در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش مبنی بر اینکه از نظر معلمان مدارس ابتدایی شهر سنج، چه راهکارهایی برای کاهش خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان وجود دارد، شامل چه مواردی است، یافته‌ها نشان می‌دهد کاهش خشونت نیازمند رویکردی چندبعدی و پیشگیرانه است. نخستین و مهم‌ترین راهکار، آموزش مهارت‌های مدیریت خشم، ارتباط مؤثر و مدیریت کلاس است که بیشترین تأکید مصاحبه‌شوندگان را به خود اختصاص داد و نقش کلیدی در توانمندسازی روان‌شناختی معلمان دارد. دوم، بهبود کیفیت رابطه معلم - دانش‌آموز از طریق درک تفاوت‌های نسلی، افزایش تعامل محترمانه، استفاده از مشاوران آموزشی و تقویت ارتباط مستمر با والدین. سوم، به کارگیری روش‌های نوین، مشارکتی و جذاب تدریس که انگیزه یادگیری را افزایش می‌دهد و نیاز به اعمال خشونت برای کنترل کلاس را کاهش می‌دهد. چهارم، راهبردهای سازمانی و نهادی شامل تدوین قوانین شفاف ضد خشونت، تقویت فضای مشارکتی مدرسه، ارائه خدمات مشاوره‌ای، آموزش والدین و بهبود شرایط کاری و حمایتی معلمان است. براین اساس، کاهش خشونت تنها با تمرکز بر فرد ممکن نیست، بلکه مستلزم اصلاح هم‌زمان ساختارها، فرهنگ مدرسه و سیاست‌های آموزشی است. نتایج پژوهش با یافته‌های پژوهش یارقلی و همکاران، ۱۳۹۷، رضاپور و همکاران ۲۰۱۹، ریزر و همکاران ۲۰۱۳، گری و همکاران ۲۰۲۰ و سیمونس ویلسون ۲۰۱۸ همخوانی دارد. در تحلیل این یافته‌ها می‌توان گفت که کاهش خشونت کادر مدرسه علیه دانش‌آموزان مستلزم اتخاذ رویکردی چندسطحی، پیشگیرانه و مبتنی بر اصلاح ساختاری است. تأکید بر آموزش مهارت‌های مدیریت خشم، ارتباط مؤثر و مدیریت کلاس بیانگر آن است که بخش قابل توجهی از رفتارهای خشونت‌آمیز ناشی از کاستی‌های حرفه‌ای و هیجانی معلمان است. همچنین تقویت روابط معلم -

دانش‌آموز، افزایش مشارکت والدین و بهره‌گیری از روش‌های نوین و تعاملی تدریس، نقش مؤثری در کاهش تنش‌های آموزشی و ارتقای فضای یادگیری دارد. یافته‌های چنین پژوهش‌هایی می‌تواند کاربردهای عملی مهمی برای گروه‌های مختلف ذی‌نفع از جمله استادان دانشگاه، والدین، معلمان و کارکنان مدارس داشته باشد؛ به گونه‌ای که به ارتقای سطح آگاهی علمی، شناسایی عوامل خطر، بهبود شیوه‌های تعامل تربیتی و مدیریتی، طراحی مداخلات پیشگیرانه مؤثر و درنهایت به ایجاد محیط‌های آموزشی امن‌تر و سالم‌تر کمک نماید. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، مطالعات گسترده‌تری در مناطق مختلف ایران انجام شود تا امکان مقایسه تجارب معلمان و دانش‌آموزان در زمینه خشونت فراهم گردد. همچنین، استفاده از روش‌های کمی و بهره‌گیری از پرسش‌نامه‌های استاندارد و معتبر می‌تواند به سنجش دقیق‌تر میزان خشونت و بررسی پیامدهای فردی، آموزشی و اجتماعی آن کمک کند.

سپاسگزاری

از کلیه شرکت‌کنندگان که در این پژوهش به‌عنوان مصاحبه‌شونده مشارکت کردند، صمیمانه قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان مقاله فوق فاقد حمایت مالی و تضاد منافع وجود ندارد.

ORCID

Mazhar Babaei		https://orcid.org/0000-0003-1383-0532
Sariyeh Najari		https://orcid.org/0009-0007-7880-9546
Jabar Saleh		https://orcid.org/0009-0007-5966-90352

منابع

- علوم یزدی، محمود (۱۳۸۰). بررسی علل خشونت معلمان علیه دانش‌آموزان و نقش خشونت مدرسه. تهران: جهان‌نگلو، رامین (۱۳۷۸). اندیشه عدم خشونت. ترجمه محمدرضا پارسا یار. تهران: نشر نی.
- جهان‌نگلو، رامین (۱۳۸۵). خشونت و خشونت‌پرهیزی. ترجمه حسین پاینده. تهران: نشر قطره
- رحیمی، مریم؛ شعبانی، بهرام؛ و شفیعی، محمد (۱۳۹۱). بررسی اثربخشی و مقایسه مشاوره گروهی مبتنی بر رویکرد وجودی و شناختی - رفتاری بر کنترل خشم دانش‌آموزان. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۳(۱۲)، ۷۱-۴۹.
- رضایی، فاطمه؛ یوسفی، عماد؛ و خواجه‌پور، لیلا (۱۴۰۳). مدل ساختاری رابطه راهبردهای خودتنظیمی و مهارت حل مسئله با سازگاری تحصیلی و احساس تعلق به مدرسه با واسطه‌گری جهت‌گیری هدف دانش‌آموزان. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۴(۴)، ۲۷۶-۲۵۹.
- صادقی ده چشمه، ستار؛ تیموری‌نژاد، مهناز؛ و آزادیان، الهام (۱۴۰۲). رابطه عدالت آموزشی و خشونت (مطالعه موردی مدارس متوسطه دوم ناحیه یک شهرکرد). تداوم و تغییرات اجتماعی، ۲(۱)، ۱۹۸-۱۸۳.
- بشیرپور، محراب؛ و سلیمی، حسین (۱۳۹۱). بررسی اثربخشی و مقایسه مشاوره گروهی مبتنی بر رویکرد وجودی و شناختی - رفتاری بر کنترل خشم دانش‌آموزان، فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، سال سوم، ۷۱-۵۰.
- قادرزاده، امید؛ و رستمی‌زاده، شیرزاد (۱۴۰۰). تجربه طرد اجتماعی و خشونت‌ورزی در میدان مدرسه: مردم‌نگاری انتقادی خشونت‌ورزی دانش‌آموزان مدارس متوسطه دوم پسران سنندج. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۱۰(۳)، ۹۱۷-۸۸۷.
- مدنی، علی‌اصغر (۱۳۸۳). بررسی تنبیه بدنی دانش‌آموزان در مدارس تهران.
- ملکی، بهرام (۱۴۰۱). مؤلفه‌های اثربخش بر نگرش مدیران و معلمان از وظایف، جایگاه شغلی و برنامه مشاور مدرسه: یک مطالعه مرور نظام‌مند. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۶(۶۳)، ۱۴۰-۱۱۱.
- محمدجانی، فرزاد؛ و احمدی‌قرچه، علی (۱۴۰۲). ارائه مدل ساختاری عوامل مؤثر بر سازگاری دانش‌آموزان با محیط مدرسه با تأکید بر جنسیت و مقایسه آن با مدل پسران. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، دوره ۳، شماره ۴، ۶۰-۴۲.
- واعظی، کبری (۱۳۹۶). بازنمایی تفسیری تجارب دانش‌آموزان از خشونت در نظام آموزشی. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۶(۴)، ۱۳-۵.
- وزارت آموزش و پرورش، معاونت حقوقی و امور مجلس (۱۳۹۵). گزارش شکایات تنبیه بدنی دانش‌آموزان در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۵. وزارت آموزش و پرورش.

یاری قلی، بهبود؛ حرفتی سبحانی، محمد؛ قصاب‌زاده، جواد؛ و رحیمی، حبیبه (۱۳۹۷). *تجربیات معلمان از عوامل زمینه‌ساز خشونت در مدارس: مطالعه پدیدارشناسانه*. اندیشه‌های نوین تربیتی، ۱۴(۱)، ۱۵۹-۱۹۷.

References

- Ardestani, Z. F.; Saber, M.; Dehghan, M.; Iranpour, A.; & Baniasadi, H. (2022). *Teacher violence from the perspectives of teachers and students and related factors: A survey in Southern Iran*. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 942284. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.942284>
- Ajibewa, Tiwaloluwa A.; Kershaw, Kiarri N.; Carnethon, Mercedes R.; Heard-Garris, Nia J.; Beach, Lauren B.; & Allen, Norrina B. (2025). Peer bullying victimization, psychological distress, and the protective role of school connectedness among adolescents. *BMC Public Health*, 25, 2763. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-24002-6>
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice Hall.
- Barrett, L. F. (2017). *How Emotions Are Made: The Secret Life of the Brain*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Beran, T. N.; & Li, Q. (2007). *The relationship between cyberbullying and school bullying*. *Journal of Student Wellbeing*, 1(2), 15-33.
- Bourdieu, P. (1998). *Practical Reason: On the Theory of Action*. Stanford University Press.
- Doris, R. (2015). *School violence in sub-Saharan Africa: Evidence from Tanzania and Kenya*. *Journal of Education and Violence Studies*, 12(2), 45-60.
- Ekman, P. (1992). *An argument for basic emotions*. *Cognition & Emotion*, 6(3-4), 169-200. <https://doi.org/10.1080/02699939208411068>
- Espelage, D. L.; & Holt, M. K. (2001). *Bullying and victimization during early adolescence: Peer influences and psychosocial correlates*. *Journal of Emotional Abuse*, 2(2-3), 123-142. https://doi.org/10.1300/J135v02n02_08
- Garbarino, J. (1999). *Lost Boys: Why Our Sons Turn Violent and How We Can Save Them*. Free Press.
- Gordon, T. (2003). *Teacher Effectiveness Training*. Three Rivers Press.
- Gray, L.; Martin, A.; & Adams, R. (2020). *School staff aggression and student outcomes: A cross-sectional study*. *Journal of School Psychology*, 82, 45-56. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2020.08.003>
- Heitmeyer, W.; & Hagan, J. (Eds.) (2005). *International Handbook of Violence Research*. Springer.
- Jackson, L. M. (2019). *The Psychology of Prejudice: From Attitudes to Social Action (2nd ed.)*. American Psychological Association.
- Kızıltepe, R.; Irmak, T. Y.; Eslek, D.; & Hecker, T. (2020). *Prevalence of violence by teachers and its association to students' emotional and behavioral problems and school performance*. *Child Abuse & Neglect*, 107, Article 104559. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104559>
- Li, J.; Chen, Z.; & Wang, X. (2026). Social and emotional skills and different bullying behavior of students: serial mediating role of perceived relationships with teachers and sense of belonging at school. *BMC Psychology*, 14, Article 604. <https://doi.org/10.1186/s40359-026-04388-7>

- Meo, A.; & Parker, A. (2004). *Teachers, teaching and educational exclusion: Pupil Referral Units and pedagogic practice*. International Journal of Inclusive Education, 8(1), 103–120. <https://doi.org/10.1080/1360311032000159465>
- Munn, P.; & Lloyd, G. (2005). *Exclusion and excluded pupils*. British Educational Research Journal, 31(2), 205–221. <https://doi.org/10.1080/01411920500082161>
- Olweus, D. (2013). *School bullying: Development and some important challenges*. Annual Review of Clinical Psychology, 9, 751–780. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185516>

استناد به این مقاله: بابایی، مظهر، نجاری، ساریه، صالح، جبار. (۱۴۰۶). خشونت کادر مدرسه در تعامل با دانش‌آموزان: علل، پیامدها و راهکارها، فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۸(۷۰)، ۱۰۳–۱۳۲. DOI: 22054/qccpc.2026.90969.3592

Counseling Culture and Psychotherapy is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.